

Nr 11

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner rörande arvs- och gåvobeskattningen.

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 60 av herr *Svanström m. fl.* och II: 94 av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, vari hemstälts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående ändring av 3 § i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar, som nu är befriade från att erlægga gåvoskatt»;

2) de likalydande motionerna I: 207 av herr *Gösta Jacobsson m. fl.* och II: 644 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemstälts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att den av 1958 års riksdag begärda översynen av bestämmelserna om arvsbeskattning i hela dess vidd omedelbart måtte komma till stånd»; samt

3) motionen II: 267 av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.*, vari hemstälts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en översyn av den nuvarande arvs- och gåvobeskattningen».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 207, II: 94 och II: 267.

Översyn av arvsbeskattningen

Frågans tidigare behandling

Gällande bestämmelser om arvsskatt återfinnes i förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt med däri vidtagna ändringar.

Genom beslut vid 1958 års B-riksdag omlades dödsbobsbeskattningen fr. o. m. år 1959 från det tidigare systemet med arvsskatt och kvarlåtenskapsskatt till ett system med endast arvsskatt. Därvid höjdes arvsskatten med belopp, som icke fullt motsvarade kvarlåtenskapsskatten. Reformen innebar även en omfördelning av skattebelastningen för att i görligaste mån tillgodose efterlevande makes och barns intressen. För flerbarnsfamiljerna medförde reformen betydande skattelättnader. För det fall att make eller barn är ensam arvinge kunde däremot vissa om än relativt obetydliga skattehöjningar upp-

Bihang till riksdagens protokoll 1966. 7 saml. Nr 11

komma. Omfördelningen av skattebelastningen innebar vidare att arvsskatten i skatteklasserna II—IV höjdes utöver vad som föranleddes av kvarlåtenskapsskattens avskaffande för att inte statsverkets intäkter av dödsbobe-
beskattningen skulle minska i nämnvärd mån.

Vidare infördes vissa lättnader i fråga om betalandet av arvsskatten. Härjämte utbyggdes skatteflyktsspärrarna vid arvs- och gåvobeskattningen för att få motsvarighet till de garantier mot skatteflykt, som bestämmelserna om kvarlåtenskapsskatt innehöll.

På bevillningsutskottets hemställan i betänkande nr B 10 anhöll riksdagen samtidigt i skrivelse till Kungl. Maj:t om en allsidig översyn av bestämmelserna rörande arvsbeskattningen.

I motionen II: 140 vid 1960 års riksdag hemställdes om utredning och förslag angående arvsbeskattningen i syfte att åstadkomma en väsentlig lindring i skattebördan. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 46 anförde bevillningsutskottet bl. a., att i motionen inte framförts några väsentligen andra synpunkter på frågan om dödsbobe-
beskattningens höjd än de riksdagen hade att beakta vid omläggningen av beskattningssystemet. Riksdagen borde enligt utskottets mening inte frångå sin år 1958 intagna ståndpunkt i frågan. Utskottet ansåg sig därför inte kunna tillstyrka det i motionen framställda utredningsyrkandet.

Vid 1961, 1963, 1964 och 1965 års riksdagar framställdes motionsvis yrkanden om en allsidig utredning rörande arvsbeskattningen. I sina av resp. riksdagar godkända betänkanden nr 32/1961, 50/1963, 25/1964 och 7/1965 avstyrkte bevillningsutskottet bifall till motionerna under hänvisning till pågående utredningsarbete inom familjerättens område. I det sistnämnda betänkandet återopade utskottet, att familjerättskommittén dåmera avgivit förslag till civilrättsliga reformer (SOU 1964: 34 och 35), och att proposition i ämnet, enligt vad utskottet inhämtat, efter remissbehandling torde kunna förväntas till 1966 års vårriksdag. Därefter skulle proposition framläggas till samma års höstriksdag angående de ändringar i arvsbeskattningen, som kunde bli aktuella efter det definitiva ställningstagandet från statsmakternas sida till familjerättskommitténs förslag. Sedan detta lagstiftningsarbete slutförts kunde en utredning förväntas bli tillsatt för den av riksdagen år 1958 begärda allsidiga översynen av arvsbeskattningen. Med hänsyn till det pågående lagstiftningsarbetets grundläggande betydelse för arvsbeskattningen fann utskottet icke skäl förordna, att den av riksdagen begärda översynen skulle komma till stånd i annan ordning än som framgick av den redovisade planläggningen.

Motionerna

Till stöd för yrkandet i *motionerna I: 207* och *II: 644* återopar motionärerna, att familjerättskommittén i sitt förslag pekat på nödvändigheten av

en parallell finansrättslig, kompletterande lagstiftning (SOU 1964:35 s. 49 f.) och att frågan om översynen av de arvsskatterättsliga bestämmelserna därmed fått förnyad aktualitet.

Helt allmänt ifrågasätter motionärerna om det är försvarligt att arbeta med de nuvarande skattesatserna, vilka maximalt uppgår till 60—65 procent. Arvsbeskattningen byggs på en engångsartad förmögenhetsuppskattning med betydande felmarginaler. Vid värderingen av företagsförmögenhet och periodiskt utgående förmåner blir det fråga om synnerligen vanskliga framtidsbedömningar. Vidare tages icke hänsyn till latent inkomstskatteskulder. Den marginella skatt, som uttages av arvinge eller testamentstagare, kan i vissa fall överstiga värdet av vad denne faktiskt erhåller.

Vid en översyn av arvs- och gåvoskattelagstiftningen synes det motionärerna naturligt att företagets och särskilt s. k. familjeföretagets svårigheter utredes. Arvsskatteskulden har ej sällan sin grund i en oväntad händelse och kan sätta företaget i en olöslig likviditetskris. Anståndsmöjligheterna kan endast i begränsad omfattning anses innebära en lösning på problemet. Dödsfallet kommer ofta att framtvinga en försäljning av företaget. — Arvsbeskattningen skapar ett läge, där större och kapitalstarkare företagsenheter med mera spridd ägarekrets får ett övertag över mindre enheter. Motionärerna ifrågasätter, om en utifrån dylika utgångspunkter framtvingad upplösning av mindre enheter ur samhällets synpunkt kan betraktas som en positiv utveckling. — Som ett ytterligare skäl för att en översyn av arvsbeskattningen nu bör företagas åberopar motionärerna den fortgående penningvärdeförsämringen.

Det vore rimligt, fortsätter motionärerna, om sådana tillgångar, som är nödvändiga för fortsatt drift av ett jordbruk eller en rörelse, beskattas efter ett reducerat värde, så att företagets fortsatta verksamhet säkrades, eller att arvsskatt debiterades men avskrevs med visst belopp om året under förutsättning att rörelsen fortsatte. Därutöver torde ändrade, mindre restriktiva bestämmelser kunna övervägas angående möjligheten att erlægga skatt medelst revers. Möjligheten att teckna livförsäkring för betalning av arvsskatten utan att försäkringsbeloppet inräknas i de skattepliktiga arvslotterna torde även vara förtjänt att undersökas.

Enligt motionärernas mening är det angeläget, att en allsidig översyn av arvsbeskattningen omedelbart kommer till stånd.

I *motionen II: 267* anför motionärerna inledningsvis att förmögenhetsinnehavet, som framgår av nedanstående tabell över förmögenheter efter storleksklass, ökat väsentligt under den senaste 10-årsperioden.

	150—200 000	300—500 000	Över en miljon
1953	12 612	6 279	1 076
1958	21 057	9 563	1 755
1963	28 549	12 892	2 581

Dessa stora förmögenheter har, fortsätter motionärerna, inte tillkommit genom inkomstsparande i vanlig bemärkelse, utan på annat sätt. Motionärerna ifrågasätter huruvida dessa förmögenheter skall överföras relativt ograverade till nästa generation och anför, att förmögenheterna i varje fall bör beskattas ganska hårt. Dagens ungdom ärver ett helt annat samhälle än tidigare generationer och har inte samma behov av stora förmögenheter vid starten av sitt liv som tidigare. I ett samhälle med blandad ekonomi, där motionärerna räknar in den enskilda företagsamheten som en naturlig del, måste emellertid kapitalbildningen tillåtas i betydande utsträckning. En arvsbeskattning får således inte slå sönder effektivt arbetande företagsenheter. Via aktie- och ägobevis kan uppnås att å ena sidan förhindra alltför stora personliga förmögenheter och å andra sidan upprätthålla företagets soliditet. Om samhället bildade ett förvaltningsbolag för aktier eller ägobevis skulle också ett ökat samhällsinflytande kunna uppnås. Inkomsterna av en skärpt arvs- och gåvobeskattning, som enligt motionärernas mening endast kan avse de verkligt stora förmögenhetsinnehaven, skulle exempelvis kunna användas för en snabbare utbyggnad av vår u-landshjälp.

Befrielse från arvsskatt för stiftelse eller sammanslutning som är befriad från gåvoskatt

Gällande bestämmelser

Jämlikt 3 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt är från skattskyldighet enligt förordningen befriad bl. a. stiftelse eller sammanslutning, som har till huvudsakligt ändamål att främja barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning eller att främja vård av behövande ålderstigna, sjuka eller lytta. Frihet från skatt föreligger dock ej där ändamålet är att tillgodose medlemmar av viss eller vissa släkter. Ej heller åtnjuter utländsk stiftelse eller sammanslutning sådan skattefrihet.

Skattefriheten enligt 3 § avser såväl arvsskatt som gåvoskatt. Särskilda bestämmelser om skattefrihet för vissa juridiska personer vid gåva återfinnes i 38 § arvs- och gåvoskatteförordningen. Enligt detta författningsrum är från gåvoskatt befriad, utom de i 3 § angivna juridiska personerna, bl. a. stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål. Skattefrihet enligt 38 § tillkommer endast svensk juridisk person.

Arvsskatten för samtliga de enligt 38 § från gåvoskatt befriade juridiska personerna bestämmes enligt klass III i 28 § av förordningen och är sålunda lägre än för testamentariska förordnanden i allmänhet.

Frågans tidigare behandling

Vid 1963, 1964 och 1965 års riksdagar framställdes motionsvis enahanda yrkanden som i de nu förevarande motionerna I: 60 och II: 94.

Bevillningsutskottet anförde år 1963 i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 4 följande.

Utskottet finner, att det framförda yrkandet i och för sig är värt beaktande. I motionen ifrågasättes emellertid så väsentliga ändringar i gällande arvsskattebestämmelser, att en särskild utredning därom skulle föregripa den mera allmänna översyn av arvs- och gåvobeskattningen, som riksdagen tidigare begärt. Med hänsyn härtill får utskottet avstyrka bifall till motionen.

Även i sina av resp. riksdagar godkända betänkanden nr 25 år 1964 och nr 7 år 1965 åberopade utskottet liknande synpunkter och avstyrkte bifall till motionerna.

Motionerna

I motionerna I: 60 och II: 94 anför motionärerna att argumenten för en utvidgning av skattefriheten för testamentsförordnande till allmännyttiga ändamål är många och har tyngd. Den nuvarande regleringen medför svåra gränsdragningsproblem. På grund av bristande insikt i skattelagstiftningen kommer inte sällan slumpen att avgöra om en donation blir beskattad eller ej. Den restriktiva bestämmelsen angående skattefrihet för testamentariska förordnanden torde verka återhållande på viljan att i dödsrättshandlingens form donera till allmännyttiga skattepliktiga subjekt. Några bärkraftiga argument mot denna reform har däremot veterligen inte framkommit.

Då det enligt motionärerna är tämligen enkelt att finna en teknisk lösning på problemet och då det synes dem angeläget med en snar ändring, anser motionärerna det inte motiverat att invänta en allmän översyn av arvs- och gåvoskattereglerna.

Utskottet

Utskottet behandlar till en början de yrkanden om en översyn av arvs- och gåvobeskattningen, som framställts i de likalydande motionerna I: 207 och II: 644 samt i motionen II: 267. I de förstnämnda motionerna framhåller motionärerna såsom angeläget, att den av riksdagen år 1958 begärda allsidiga översynen av arvsbeskattningen omedelbart kommer till stånd. Motionärerna åsyftar bl. a. att uppnå lättnader i beskattningen och anför, att denna bygger på en förmögenhetsuppskattning med betydande felmarginaller. Ändrade regler erfordras bl. a. för beräkandet och betalningen av skatten. I den sistnämnda motionen förordas däremot en skärpning av beskattningen. Till stöd härför åberopas bl. a., att förmögenhetsinnehaven ökat

väsentligt både till antal och storlek samt att denna ökning inte tillkommit genom inkomstsparande i vanlig bemärkelse.

Bevillningsutskottet har tidigare år vid behandlingen av motioner med yrkanden om utredning rörande arvsbeskattningen framhållit, att den av riksdagen begärda översynen inom ifrågavarande område fått anstå i avvaktn på resultatet av pågående lagstiftningsarbete inom familjerättens område. Som framgår av bevillningsutskottets betänkande nr 7/1965 skulle proposition i anledning av familjerättskommitténs förslag kunna förväntas till innevarande års vårriksdag, varefter förslag avsågs bli framlagt till årets höstriksdag angående de ändringar i arvsbeskattningen, som kunde bli aktuella efter ställningstagandet till propositionen. Utskottet har numera erfarit att kommittéförslaget rönt sådan kritik vid remissbehandlingen, att förnyade överväganden torde erfordras. Med hänsyn därtill är det osäkert, om proposition kan framläggas för riksdagen under innevarande år.

Den av riksdagen begärda översynen bör, såsom utskottet uttalade år 1958, göras allsidig och skall således bli av förhållandevis genomgripande natur. Vid sådant förhållande får det anses angeläget, att översynen inte kommer till stånd, innan förutsättningar finns för mer definitiva ändringar. I enlighet med vad utskottet senast år 1965 vid behandling av denna fråga framhållit, är det pågående lagstiftningsarbetet inom familjerättens område av grundläggande betydelse för arvsbeskattningens utformning. Familjerättskommittén har i sitt betänkande (SOU 1964: 35) också betonat angelägenheten av att ändringar vidtas i arvsbeskattningen i samband med de föreslagna familjerättsliga reformerna.

Av det anförda framgår att arvsbeskattningen inom en inte alltför avlägsen framtid torde komma att bli föremål för en allsidig utredning. Utskottet finner därför ej heller skäl tillstyrka en särskild utredning av frågan om arvsbeskattningens höjd.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 207 och II: 644 samt till motionen II: 267.

Utskottet har vidare att behandla motionerna I: 60 och II: 94, vari hemställs om utredning och förslag till sådan ändring av förordningen om arvs- och gåvoskatt, att befrielse från arvsskatt medges stiftelser och sammanslutningar, som nu är befriade från gåvoskatt. Motionärerna anför bl. a., att det finns många och vägande skäl för en sådan reform. Enligt motionärernas mening är det tämligen enkelt att finna en teknisk lösning på problemet, och det är därför inte motiverat att invänta en allmän översyn av arvsbeskattningen, innan ställning tas till ifrågavarande spørsmål.

Även om de i motionerna framförda synpunkterna i och för sig kan anses värda beaktande, är frågan inte av sådan angelägenhetsgrad att en utredning omedelbart bör igångsättas. Som utskottet ovan framhållit planeras en allsidig översyn rörande arvsbeskattningen, varvid även den i motio-

nerna behandlade frågan torde komma att uppmärksammas, varför utskottet avstyrker bifall jämväl till motionerna I: 60 och II: 94.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 60 av herr Svanström m. fl. och II: 94 av herr Gustafsson i Borås m. fl. om befrielse jämväl från arvsskatt för stiftelser och sammanslutningar som är befriade från gåvoskatt,

2) de likalydande motionerna I: 207 av herr Gösta Jacobsson m. fl. och II: 644 av herr Nordgren m. fl. om översyn av arvsbeskattningen, samt

3) motionen II: 267 av herr Johansson i Trollhättan m. fl. om översyn av arvs- och gåvobeskattningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 mars 1966

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Einar Eriksson, Stefan-son*, Yngve Nilsson, Wårnberg*, Tage Johansson, Gösta Jacobsson, Arne Pettersson, Mattsson och Tistad; samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås, Brandt, Allard, Vigelsbo, Asp, Eriksson i Bäckmora, Andersson i Essvik, Forsberg, Sterne och Öhvall.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservationer

I. av herrar *Stefanson, Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson, Mattsson, Tistad, Magnusson* i Borås, *Vigelsbo, Eriksson* i Bäckmora, *Sterne och Öhwall*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 60 och II: 94 — ansett, att utskottet under punkt 1) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 60 av herr Svanström m. fl. och II: 94 av herr Gustafsson i Borås m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till riksdagen angående ändring av förordningen om arvsskatt och gåvoskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar som nu är befriade från att erlægga gåvoskatt;

II. av herrar *Yngve Nilson, Gösta Jacobsson, Magnusson* i Borås, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 207 och II: 644 — ansett, att utskottet under punkt 2) bort hemställa,

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 207 av herr Gösta Jacobsson m. fl. och II: 644 av herr Nordgren m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den av 1958 års riksdag begärda översynen av bestämmelserna om arvsbeskattningen i hela dess vidd omedelbart måtte komma till stånd.